

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ, БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ»
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ФЕМІДА»
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

ВІСІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ

**Людина, закон і право
у державно-владній парадигмі**

*Матеріали
міжнародної наукової конференції
24 травня 2023 р.*

**Київ
Вид-во УДУ імені М. П. Драгоманова
2023**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА “ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ,
БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ”
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ФЕМІДА”
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

ВІСІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ

Людина, закон і право у державно-владній парадигмі

Матеріали міжнародної наукової конференції

24 травня 2023 року

КИЇВ

Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова

2023

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко**, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор УДУ імені Михайла Драгоманова (*співголова Редакційної колегії*);
- Р. Г. Драпушко**, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність) УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Скрипнюк**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України (*співголова Редакційної колегії*);
- В. Г. Пилипчук**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, академік АН ВШ України, професор кафедри теорії та історії держави і права УДУ імені Михайла Драгоманова, директор Державно-наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України” (*співголова Редакційної колегії*);
- О. В. Бучма**, кандидат філософських наук, доцент, вчений секретар щорічної міжнародної наукової конференції “Юридичні читання”, член правління ГО “Феміда”, старший науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України (*вчений секретар*);
- Б. І. Андрусиниш**, доктор історичних наук, професор, академік Української академії політичних наук, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, керівник Навчально-наукового центру прав і безпеки людини в інформаційному суспільстві;
- О. В. Бабкіна**, доктор політичних наук, професор, академік Української академії політичних наук, завідувач кафедри політичних наук Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- П. В. Горінов**, кандидат філософських наук, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін УДУ імені Михайла Драгоманова, директор Навчально-наукового інституту права та політології;
- Н. О. Деркачова**, старший викладач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін, заступник директора по роботі зі студентами Навчально-наукового інституту права та політології Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- А. А. Карнаух**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук, заступник директора з наукової роботи та міжнародного співробітництва Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Макарова**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Н. М. Оніщенко**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- Н. М. Пархоменко**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- В. Ю. Стеценко**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Токарчук**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, керівник Інформаційно-просвітницького центру з прав людини УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Г. М. Торбін**, доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри математичного аналізу та диференціальних рівнянь, проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Ю. С. Шемшученко**, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПрН України, радник при дирекції Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- С. І. Шитий**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права, модератор сайту Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова.

Ч 75 ВІСІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ. Людина, закон і право у державно-владній парадигмі: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 травня 2023 року / за заг. ред. доц. П. В. Горінова. – Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 122 с.

У збірнику вміщені матеріали, в яких розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, студентів закладів освіти та наукових установ України та зарубіжжя, які працюють у галузі юридичних, політичних наук тощо.

Електронна адреса: www.udu.edu.ua

УДК 341.24:005.745[(4-6ЄС)+(477)]

© Редакційна колегія, 2023
© Автори статей, 2023
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Саме тому вже зараз потрібно розпочати роботу над нормативним забезпеченням процесу відновлення економіки із використанням цифрових технологій, що дасть можливість сформувати ефективне законодавство, у тому числі в сфері застосування праці.

Сушицька Н. В.

ПРАВА ЛЮДИНИ В ІСТОРИЧНОМУ ЕКСКУРСІ: ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ

Права людини, їх соціальне призначення в суспільстві – одна із найбільш важливих проблем історичного розвитку правової держави. Розвиток будь-якої держави в сучасному світі зумовлюється, насамперед, ціннісним ставленням до людини, що виражається в ступені її свободи, широті та забезпеченості її прав, наявності дієвих механізмів їхньої реалізації та захисту. Відтак, однією з нагальних проблем сучасного світу і України зокрема є проблема прав людини, створення системи їх надійного захисту, затвердження дієвих гарантій реалізації. Гостроти історико-правовим дослідженням даної теми для України додає поєднання національного, іноземного та радянського досвідів у її розвитку, постійна увага до обраної проблеми в українському суспільстві [1, 106].

Розуміння сутності прав людини обумовлене соціально-економічним розвитком держави, політичними формами державного устрою, політичного правління і політичного режиму і культурними надбаннями.

Історія прав людини має глибоке коріння і пов'язана з еволюцією розвитку самої держави. Зауважимо, що в історичному контексті розвитку соціуму розуміння прав і свобод людини трансформувалося, а відтак зазнало не лише кількісного зростання реєстру прав людини, але й якісно суттєвих змін [2]. Безумовно, що невід'ємною умовою розвитку правової держави є дотримання верховенства права в правовій системі та її прав і свобод людини, як основного чинника. Національна правова система в різні часи по-своєму тлумачить сутність даної дефініції, що віддзеркалює правовий порядок в країні, рівень соціальної справедливості. Розвиток державності в стародавні часи і період середньовіччя уособлює права людини з місцем особи у суспільстві, належністю до різних соціальних груп і кланів, що забезпечується наявністю приватної форми власності і олігархічної ієрархії. Можна стверджувати, що на розуміння прав людини в кожній соціально-економічній формації впливає ідеологія правлячого прошарку населення,

геополітичне розташування, стан економічного розвитку. Тут ми вбачаємо векторність, різне забарвлення поняття “права людини”. Поштовхом до цивілізаційного розгляду сутності прав людини в контексті розвитку правової держави стали буржуазні революції Нового часу. Саме в цей період висувається ідея прав і свобод людини і громадянина, боротьба за природні права, розвиток підприємництва, достатній життєвий рівень. У період ранніх буржуазних революцій формується концепція природних прав людини, які знайшли своє відображення у працях Г. Гроція, Б. Спінози, Т. Гоббса. Вчення авторів природного права відстоювали права недоторканості, самозбереження і самозахисту людини.

Одним із перших загальноєвропейських конституційних актів в історії людства стала Декларація прав людини і громадянина 1789 р. у Франції, яку можна вважати предтечею Загальної декларації прав людини 1948 р. Декларація проголосила, що люди народжуються вільними і рівними у правах, мета якого політичного союзу – забезпечення природних і невід’ємних прав людини-свободи, власності, безпеки і опору гнобленню. Декларація проголошує презумпцію невинності, свободу совісті, вільне вираження думок, свободу друку, гарантії особистих та інших прав громадян.

XIX-XX століття характеризуються зміцненням буржуазних прав і свобод, унормуванням конституційних прав і свобод людини та їх гарантій у конституціях і конституційних актах, активна кодифікація законодавства, закріплення політичних і економічних прав і свобод.

Сучасна теорія прав людини, на відміну від теорії природних прав, на думку багатьох науковців, передбачає розуміння прав людини як низки специфічних захистів від уряду, якими є свобода слова, релігії, заборона рабства, обмеження на переслідування та покарання злочинців, належна процедура, рівність перед законом, а також невтручання у приватні справи, в тому числі у використання приватної власності [3, 96].

Від початку виникнення цивілізації йшов пошук шляхів та механізмів захисту прав людини від загроз різного походження, впорядкування суспільного життя, створення умов для подальшого розвитку. З часів виникнення і розвитку держави як основного атрибуту дотримання, збереження і розвитку прав людини питання людської гідності, свободи, добробуту, природних і позитивних прав стає в центрі уваги. У статті 3 Конституції України визначено: “Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [4]. На сучасному етапі суспільного розвитку відбувається істотна трансформація правової системи держави. Однією з причин цього процесу є

загальноцивілізаційна тенденція зростання ролі людського чинника в суспільних подіях, актуалізація значення таких людських цінностей, як гідність, свобода, соціальна справедливість тощо.

Українська держава декларує дотримання прав людини, що і відбувається через вплив держави шляхом правового регулювання, конкретизації та інтерпретації. В контексті реалізації та захисту прав людини особливо важливе значення має подальший розвиток та вдосконалення національної правової системи, продовження роботи щодо імплементації у національне законодавство норм міжнародних права, прийняття законодавцем цілої низки нормативно – правових актів, що регламентують соціально – економічні права індивідів. Суттєвим це питання стає саме зараз, після здобуття Україною статусу кандидата в члени ЄС. Правова держава є каталізатором, лакмусовим папірцем в праворозумінні прав людини. Адже, питання прав людини і громадянина у правовій державі, до якої ми прагнемо, є пріоритетними.

Права і свободи людини на сучасному етапі державотворення залишаються невід’ємною характеристикою державної політики в її внутрішньому та міжнародному аспекті. На конституційному рівні найвищою соціальною цінністю проголошена людина, її права і свободи, а визнання, утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина є обов’язком, що покладається на державу. Права людини стають предметом міжнародно-правового регулювання.

В контексті історичного становлення ідей правового регулювання суспільних відносин, прав і свобод людини простежується певний змістовий зв’язок, логіка наступності та момент розвитку [6, 12].

Література:

1. Панфьорова М. А. Права людини в Україні: історико-теоретичний вимір. *Часопис Київського університету права*. Серія : Конституційне право. Муніципальне право 2020. № 4. С. 106.
2. Чернописька В. З. Права людини у контексті постмодерного правового світогляду. С. 110. URL : [lpnu.ua https://science.lpnu.ua](https://science.lpnu.ua) > files > nov > chornopisk
3. Казацький В. Д. Першоджерела ідеї прав і свобод людини: від античності до Відродження. *Інформація і право*. 2021. № 4 (39). С. 96.
4. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2020, підстава – 27-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Антонович М. М. Еволюція поняття прав людини та проблема їх класифікації. *Наукові записки НаУКМА : Політичні науки*. 2005. Т. 45 С. 12.